№ 78 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 13 **1891** ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 13 № 78

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція ‹Мшакъ›. կամ Tiflis, Rédaction ‹Mschak›.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բաթումին վերաբերեալ մի քանի վիճակագրական տեղեկութիւններ. Նամակ Արդուինից. Նամակ Վերին-Ագուլիսից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Գերմանիայից. Մարկիզ Սօլսբրի և Յունաստանը. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ֆրանսիական ցուցահանդէսը Մոսկվայում.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԹՈՒՄԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՄԻ ՔԱՆԻ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Անցեալ տարի, յունիսի 17-ին, քաղաքային վարչութիւնը միօրեայ ժողովրդագրութիւն է արել Բաթումում, որի հետեանքը նոյն վարչութիւնը այս օրերս առանձին գրքոյկով հրատարակեց:

Ռուսաց, Բաթումին տիրելու ժամանակ քաղաքում հաշւում են եղել երկու սեռից բաղկացած 1,000 բնակիչ. 1882 թւին, ռուսաց տիրապետութիւնից չորս տարի յետոյ, քաղաքն ունեցել է 8,671 բնակիչ, իսկ 1890 թւի յունիսի 17-ին, վարչութեան վերոյիշեալ ցուցակի համաձայն, քաղաքի ազգաբնակութեան թիւը հասել է 18,123 հոգու: Բաթումի բնակիչների այդպիսի արագ աճումը տեղի է ունեցել գլխաւորապէս նաւթային գործարանների շատանալով և նրանց գործերի ընդարձակվելով, որի պատճառով մեծ քանակութեամբ բանւորներ և մշակներ եկել են այստեղ գործ ճարելու: Դա ցոյց է տալիս հետեւեալ հանգամանքը. վերոգրեալ 18,123 հոգուց, արական սեռին պատկանում են 14,180 անձինք, իսկ իգական սեռին՝ միմիայն 3,943: Վիճակագրութիւնը նոյնպէս ցոյց է տալիս, որ 14,180 արականներից 7,702 հոգին, որ ասել է համարեա կէսը, 25—30 տարեկան են եղել:

Բաթումում ապրում են 42 ազգութիւններին պատկանող մարդիկ, որոնցից առաջնակարգ տեղերը իրանց թւի առաւելութեամբ բռնում են հետեեալները.

Ռուսներ	4,161	անձինք	22,95%
Վրացիք	3,574	›	19,72%
Հայեր	3,128	›	17,25%
Յոյներ	1,995	›	11,00%
Թուրքեր	1,171	›	6,48%
Հրէաներ	862	›	4,76%

Իսկ եթէ տեղական զօրքը չը հաշւենք, որի թիւը եղել է 1,522, այն ժամանակ առաջին տեղը բռնում են վրացիք՝ 23,48%, յետոյ հայերը՝ 20,92%, իսկ յետոյ միայն ռուսները՝ 17,95%:

Աւելի հետաքրքիր է այդ ազգութիւնների մէջ սեռերի թիւը: Ռուսներում իւրաքանչիւր 100 մարդուն գալիս է 82,29 կին, զօրքը չը հաշւած, վրացիներում 22,89, հայերում 26,37, յոյներում 43,52, թուրքերում 11,79, պարսիկներում 5,62, լեհացիներում 31,12, հրէաներում 87,69, գերմանացիներում 56,35:

Այդտեղից պարզ երեւում է, որ ամենայաջող պայմանների մէջ գտնվում են այստեղ ռուսները, որոնցից մեծ մասը կառավարչական պաշտօնեաներ են, ապա հրէաները, որոնք արհեստով և վաճառականութեամբ են պարապում և գերմանացիք, որոնք նոյնպէս պարապում են գիւղատնտեսութեամբ և արհեստներով: Հայերի և վրացիների մեծ, շատ մեծ մասը բանւորներ և մշակներ են գործարաններում:

Դաւանութիւնների կողմից յունիսի 17-ի ցուցակը ցոյց է տալիս հետեեալ թւերը.

Ուղղափառներ	—9,398	հոգի
Կաթոլիկներ	— 1,151	›
Հայ կաթօլիկ.	— 508	›
Հայ լուսաւորչ.	— 2,559	›
Բողոքականներ	— 245	›
Մահմէտականներ	1,916	›
Հրէաներ	— 856	›
Զանազան կրօն.	1,490	›

Քաղաքում կան 200-ի չափ դուքաններ, ռեստօրաններ և հիւրանոցներ, մի հատ ընթերցարան, որի բաժանորդները օրից օր պակասում են, 2 տպարան: Տեղական բանտում յունիսի 17-ին եղել են 36 հայ, 31 վրացի, 15 թուրք, 12 պարսիկ և 4 ռուս: Շատ ցաւալի է, որ հայերը այդ ցուցակում առաջին տեղն են բռնում:

Քաղաքի մուտք և ելքը.

	Մուտք.		Ելք.	
1889 թւին	145,453	21	145,453	21?
1890 ›	192,882	56	214,465	05
1891 ›	248,701	40	273,335	31

Ուպրավայի հրատարակած այդ հաշւից երեւում է, որ քաղաքը 1889 թւին ունեցել է մուտք 145,453,21 և ծախսել է 145,453,21. դա աւելի քան ծիծաղելի է, և աւելի նման մի հայոց երեցփոխի հաշւի. եթէ միայն տպագրական սխալ չը լինի, 90 և 91 թւին քաղաքի եկամուտը աւելանում է աստիճանաբար, ծախսերը և դեֆիցիտն էլ աւելանալով: Քաղաքի եկամտի գլխաւոր աղբիւրները կազմում են Բաթումի նաւահանգիստը մտնող և դուրս եկող ապրանքներից վերցվող պուդին 1 կոպէկը, որը գործ է ածվում մեծ մասամբ նաւահանգիստը վերջացնելու վրա:

Մի և նոյն ուպրավայի հաշւով 1890 թւի նաւթային արդիւնաբերութիւնը եղել է Բաթումում. արտահանութիւն դէպի արտասահման.

Հում նաւթ . .	417,200	պուդ
Կէրօսին . . .	36,173,768	›
Հանքային իւղեր.	3,535,231	›
Նաւթ. մնացորդ.	2,300,000	›

Առաջ բերելով այդ հաշիւները, մենք չենք կարող չը նկատել, որ Դումայի կազմած յունիսի 17-ի ստատիստիկան քաղաքի բնակիչների թւի վերաբերմամբ շատ էլ ճիշդ չէ, և շատ կողմերով աչքի է ընկնում իր խոշոր սխալներով: Այդ պատահել է հետեեալ կերպով. ցուցակագրելով քաղաքի տները իր բնակիչներով, քաղաքը դիտաւորութիւն ունէր տների եկամտի համաձայն էլ հարկ դնել տանտէրերի վրա, ուստի ամեն մի տանտէր ցանկանալով քիչ եկամուտ ցոյց տալ, նա իր կենողների մեծ մասը չէր գրել ցուցակում. շատերը դրանցից մինչև անգամ անգրագէտ լինելով, շատ էլ ուշ չէին դարձրել, որպէս պատմում են, իրանց պարտականութիւնը կատարելու վրա և այդպէս շատ մարդիկ և տներ մնացել են առանց վիճակագրելու: Վերցրէք, օրինակ, մշակ և բանւոր դասակարգը, որոնք ցոյց են տուած ցուցակում 2,867. միթէ դա ճիշդ է:

Աբ. Ապ.

ՆԱՄԱԿ ԱՐԴՈՒԻՆԻՑ

—

Յունիսի 28-ին

Խօսելով Արդուինի ժողովրդի մասին, պէտք է ասած, որ նա գտնվում է մի շատ ցաւալի վիճակի մէջ: Տաճկական ժամանակ տիրապետող հին նահապետական դրութիւնը դեռ ևս շարունակվում է. Թանձր խաւարը դեռ ևս պատած է սրանց, և այժմեան փոքր ի շատէ զարգացած երիտասարդութիւնը, որը կռւում է այդ խաւարի դէմ, չէ կարողանում աջողութեամբ մեծ քայլեր անել: Այժմեան մանկավարժական մեթօդները արհամարհվում են և նախադասվում է ուսումնարանում մթնացնել աշակերտների միտքը հին ժամագրքով և Նարեկով: Տգէտ տարրը, որը ժողովրդի արմատն է կազմում, շատ դէմ է մեր այժմեան երկսեռ ծխական ուսումնարաններին, և այդ պատճառով տեղիս հոգաբարձութիւնը, դրամական պակասութիւն ունենալով՝ շատ մեծ նեղութիւններ է կրում ուսումնարանները պահելու, և հաւանական է, որ առաջիկայ տարում չունենանք ուսումնարան, եթէ մի կողմից մի լոյս չը ծագէ մեզ՝ արդուինցիներիս համար:

Բայց ինչ է արդեօք Արդուինի ժողովրդի այդպէս յետ մնալու պատճառը. արդեօք նրա դրական կարօտութիւնը, ոչ. արդեօք նրա անընդունակութիւնը,—ոչ. որովհետև արդուինցին յայտնի է որպէս ճարտարարուեստ մարդ և շատ աջողակ կերպով մշակում է հին ոստայնանկութիւնը և այլ զանազան արհեստներ, և յայտնի է նոյնպէս որպէս ճարպիկ վաճառական: Ժողովուրդը նիւթականի վերաբերմամբ առաջ է գնացած, իսկ ուսումից և դպրոցներից յետ մնացած: Այս բանիս պատճառը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի գործունեայ, կրթված քահանայի պակասութիւնը: Քահանան ժողովրդի մէջ մեծ դեր է կատարում, ժողովուրդը նրա խօսքերին շուտ է համոզվում և հաւատ ընծայում: Հարիւր լուսաւոր աշխարհականի գործը մի տգէտ քահանայ կարող է խանգարել: Ժողովրդի մէջ մի լուսաւորված քահանայ մենակ կարող է մեծամեծ գործեր կատարել: Ունենք մենք Արդուինում քահանայ, բոլորովին զուրկ չենք եկեղեցական միխիթարութիւնից, ներկայ ենք լինում եկեղեցում ամեն կիրակի պատարագին և լսում ընթերցուածներ, բայց պէտք է ասած, որ ժողովուրդը ոչինչ չէ հասկանում, որովհետև տարին մի անգամ դէթ եկեղեցում չէ լսում ոչ քարոզ և ոչ էլ մեկնութիւն աւետարանի: Երեք տարի առաջ Արիստակէս սրբազանը, այցելելով Արդուինը, տեսաւ տեղիս ժողովրդի խղճալի դրութիւնը և արաւ զանազան կարգադրութիւններ, սակայն նրա հեռանալուց վերջը վերսկսվեց դարձեալ առաջվայ խղճալի ուղղութիւնը, մանաւանդ դրան նպաստեց երկու քահանաներից մէկի վախճանվելը, և մեր վիճակը աւելի ևս վատթարացաւ: Այդ բանի մասին ժամանակին թեմիս առաջնորդին խնդիրքներ գրվեցան: Մինչդեռ Արիստակէս սրբազանը կարգի բերեց եկեղեցական գործերը, և մենք յուսով էինք՝ թէ շուտով վերջ կունենայ մեր խղճալի վիճակը, նրան փոխարինեց այժմեան թեմիս առաջնորդը, որն անծանօթ էր խնդրին: Այդ բանից օգուտ քաղելով, տեղիս քահանան, որը միայնակ էր վայելում հարուստ արդուինցու առատ տուրքերը, մի հակառակ կուսակցութիւն հնարեց իր ազգականներից և բարեկամներից, որպէս զի ցմահ կարողանայ առանձին վայելել իր դիրքը: Հակառակ կուսակցութիւնը, թէև տեղիս ստորին և տգէտ դասակարգից բաղկացած, այնու ամենայնիւ ընդդէմ կացաւ արժանաւոր քահանայի ձեռնադրութեանը:

Սակայն վստահ ենք, որ սրբազան առաջնորդի մօտակայ այցելութիւնը արդիւնաւոր ելք պիտի ունենայ տեղիս հայ հասարակութեան համար: Պէտք է ասած, որ գաւառիս գիւղերն ևս նոյն դրութեան մէջն են գտնվում. կամ բոլորովին զուրկ են քահանայից, կամ գերի չահախնդիր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ

—

Ցուցահանդէսի ամենահետաքրքրական և կրթիչ նշանակութիւն ունեցող մասերից մէկն է լուսանկարչական բաժանմունքը:

Յայտնի է, թէ ինչ բազմատեսակ գործադրութիւն է ստացել այժմ լուսանկարչութիւնը: Մենք, հասարակ մահկանացուներս, լուսանկարչութեան նշանակութիւնը միայն նրանումն ենք տեսնում, որ նա հնարաւոր է դարձնում մեզ համար ունենալ մեր սիրելի ու յարգելի անձնաւորութիւնների ճիշդ պատկերը, բայց գիտութեան ու հասարակական կեանքի զանազան ճիւղերում աւելի բարձր են գնահատում այդ արուեստը, որը աստղաբաշխութեան մէջ երբեմն աւելի է օգնում գիտնականին, քան ամենակատարելագործված հեռադիտակը, միկրօօրգանիզմների ուսումնասիրելում օժանդակում է խոշորացոյցին, անփոխարինելի ծառայութիւններ է մատուցանում մարդաբանութեանը (անթրօպօլօգիա) ու իրաւադատութեանը և այլն: Լուսանկարչութեան միջոցով աստղաբաշխները մինչև այժմ անյայտ երկնային լուսաւորներ են գտնում: Դատաստանական իշխանութեան ձեռքում յանցաւորներին փնտռելու և նրանց անձնաւորութիւնը ստուգելու (удостовѣреніе личности) համար լուսանկարչութիւնը անփոխարինելի և անսխալական միջոց է:

Մի գիտնական ենթադրութիւն, որը իր հիմնաւորութեան համար արդէն ունի մի քանի նպաստաւոր փաստեր, եթէ վերջնականապէս հաստատվի, աւելի ևս կը բարձրացնի լուսանկարչութեան նշանակութիւնը դատաստանական քննիչի համար: Մեռնողի բիբում ընդ միշտ տպաւորվում է նրա վերջին րոպէում տեսած առարկայի պատկերը, ուրեմն կարելի է ենթադրել, որ, եթէ սպանութեան ժամանակ սպանողը զոհի առաջից հասցնի մահառիթ հարուածը, այն ժամանակ սպանվողի բիբում կը մնայ յանցաւորի պատկերը, որից լուսանկար հանելով կարելի կը լինի ճանաչել և գտնել յանցաւորին: Այդպիսով մի յանցաւորին գտնել արդէն յաջողվել է (Սարատովում տիկին Բէլօուսօվայի սպանողին), գուցէ և ուրիշ աջող դէպքեր էլ են եղել, որ մեզ յայտնի չեն: Ուրիշ դէպքերում էլ է օգտակար լինում լուսանկարչութիւնը իրաւադատութեան համար: Կեղծած թղթեր (ПОДЛОГЪ) որոշելու համար ամենալաւ միջոցներից մէկը, իսկ շատ դէպքերում (ճարպիկ ու կատարելագործված կեղծիքներ գտնելում) և միակ միջոցը լուսանկարչութիւնն է: Մեզնում մի որ և է թղթի (դօկումենտի) իսկականութիւնն ու կեղծութիւնը ստուգելու համար հրաւիրում են վայելչագրութեան ուսուցիչներին և վիմատիպներին, որոնք քննում են գրուածի ձևը, որոշում են թէ ում ձեռքն է (почеркъ): Պարզ է, որ այդ շատ վտանգաւոր միջոց է, որովհետև սխալմունք միշտ կարող է տեղի ունենալ էկսպերտների կողմից: Բացի այդ՝ ա ւ տ օ տ ի պ ա կ ա ն կոչվող կեղծումներում այդ միջոցը ոչ մի նշանակութիւն ունենալ չէ կարող, որովհետև այդ դէպքերում ստորագրութիւնը կամ իսկականն է լինում կամ իսկականի կատարեալ նմանութիւնը: Երբեմն դիմում են և քիմիայի օգնութեան, բայց քիմիական էկսպերտիզան մի կողմից՝ սաստիկ փչացնում է վերլուծութեան ենթարկվող դօկումենտը, այնպէս որ էլ անկարելի է լինում կարդալ, միւս կողմից՝ շատ անգամ նոյնպէս անզօր է լինում կեղծիքը բանալու, մինչդեռ կեղծելու արուեստը քանի գնում կատարելագործվում է մասամբ նոյն իսկ լուսանկարչութեան օգնութեամբ:

«Քաղաքացիական և քրէական իրաւագիտութեան հանդէս» ամսագրի յունիսի տետրակում տպված է պ. Շչեգլօվիտօվի յօդուածը դատաստանական էկսպերտիզայի մասին, որից երեւում է թէ որքան անզօր են միւս միջոցները նուրբ կեղծիքի դէմ: «Աւտօտիպական կեղծման ամենահասարակ ձևը դօկումենտի բնագրի հանելն է: Բնագիրը (քիմիական միջոցով) հանում են, թողնում են ստորագրութիւնը, իսկ ջնջված բնագրի տեղ նորն են գրում: Եթէ բնագիրը լաւ են հանել, անկարելի է գրածը քիմիական միջոցով նորից վերականգնեցնել... Միւս միջոցը խմորատիպային է (гектографическій): Իսկական ստորագրութեան տառերի վրա գրչով խմորատիպային թանաք են քսում, այդպիսով ստորագրութիւնը դուրս են բերում խմորի վրա, խմորից էլ—դօկումենտի վրա, որից յետոյ այդ ստացված նոր ստորագրութեան տառերի վրա գրչով քսում են իսկական թանաք: Կան այնպիսի բաղադրութիւններ, որոնցով կարելի է ոչնչացնել ստորագրութեան մէջ խմորատիպային թանաքի հետքերը: Երրորդ

քահանայի ձեռքում. վերջինիս համար կարող է լաւ ներկայացուցիչ լինել գիւղի քահանան. մի պաշտ 200 րուբլուց պակաս չի կարող։

Ցեղացի

ՆԱՄԱԿ ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Յունիսի 30-ին

Կիրակի, յունիսի 23-ին, այստեղի օրիորդաց դպրոցում կատարվեց [illegible]

[illegible] և զուարճանք կանանց....

Լսում ենք, որ տեղիս երիտասարդութիւնը կամենում է մի ներկայացում տալ, որից գոյացած մուտքը պիտի յատկացվի հինգերորդ բաժանմունքի բացվելուն։

Ց. Կ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չորեքշաբթի օր, յուլիսի 10-ին, Թիֆլիսի երկրորդ մասի հաշտարար դատաւորի օգնական պ. Լեգէնդեվիչի մօտ քննվում էր Գրիգոր Իզմիրովի գործը։ Գործը լսելու համար ժողովվել էր մի ահագին ամբոխ, որը չը տեղաւորվելով նիստի դահլիճում, կանգնած էր նախասենեակներում, պատշգամբում, սանդուղքների վրա և այլն։ Պ. Իզմիրով նախ և առաջ ասեց, որ գործը չէ կարող ենթակայ լինել հաշտարար դատաւորի իրաւասութեան, քանի որ 29-րդ յօդուածով, որով ինքն մեղադրվում է, պատժվում են նրանք, որոնք հրաժարվում են կատարել կառավարչական և պօլիցէական իշխանութիւնների օրինաւոր հրամանները, և ոչ թէ դատաստանական իշխանութիւնների. բացի դրանից, ինքն մասնաւոր դանգատ է տուել Թիֆլիսի դատաստանական պալատին նահանգական դատարանի վրա, որ այս վերջինն իր իրաւունքների սահմաններից անցել է, պահանջելով իրանից երդուել նախագահի մօտ ռուսերէն լեզուով, մինչդեռ հայ քահանան ներկայ էր։ Այդ պատճառով ինքն խնդրում է, որ մինչև դատաստանական պալատի վճիռը հաշտարար դատաւորը ոչ մի վճիռ չը կայացնէ։ Դատաւորը մերժեց պ. Իզմիրովի պահանջները։ Պ. Իզմիրով յայտնեց, որ նահանգական դատարանի արձանագրութիւնը, որ ինքն առաջին անգամն է տեսնում, այնպէս չէ կազմած, և այդ արձանագրութիւնը վերականգնեցնելու համար, նա խնդրեց, իբրև վկայ, հրաւիրել նահանգական դատարանում Օհանէսովի գործի ժամանակ ներկայ գտնվող Թիֆլիսի պ. նահանգապետին, փոխ-նահանգապետին, Գնունի քահանային, Կարախանովին և Մարկոզովին։ Այդ խնդիրքն էլ մերժվեց։ Այնուհետև պ. Իզմիրով, գործի էութեան անցնելով, ասեց, որ ըստ դատաստանական 711 և 715 յօդուածների, ինքն պէտք է երդուէր համաձայն իր եկեղեցու դաւանութեան և արարողութեան, ուրեմն քանի որ ինքն հայ է և հայ-լուսաւորչական եկեղեցու արարողութիւնները կատարվում են հայերէն լեզուով, այդ պատճառով ինքն իրաւունք ունէր չը կատարել նախագահի պահանջները, քանի որ հայ քահանան էլ ներկայ էր, իսկ օրէնքով նախագահը միայն այն ժամանակ կարող է երդուեցնել վկաներին, երբ քահանայ չը կայ. քահանան զգեստաւորված սկսել էր երդուեցնել վկաներին, երբ նախագահը արգելեց նրան իր պահանջով։ Հաշտարար դատաւորը առանձնանալով իր սենեակը, մի ժամից յետոյ մի վճիռ դուրս բերեց, որով նազվօրնի սովէտնիկ Գրիգոր Իզմիրով, 72 տարեկան, նահանգական դատարանի նախագահի օրինաւոր պահանջները չը կատարելու համար, ենթարկվում է 25 րուբլի տուգանքին, իսկ եթէ անկարող լինի այդ գումարը վճարել, ենթարկվում է հինգօրեայ բանտարկութեան։

—

«Մշակի» № 74-ի մէջ տպված «Երզման հարցը» վերնագրով առաջնորդող յօդուածը ամբողջապէս արտատպվեց Թիֆլիսի «Нов. Обозр.» և «Тифл. Листокъ» ռուսաց լրագիրների յուլիսի 7-ի համարներում։

—

Շոգ օրերը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ անցան և յուլիսի 8-ից սկսած անձրևները անընդհատաբար տեղալով եղանակը բաւական հովացրել թէ քաղաքում և թէ քաղաքի շրջականերում։

—

Ստացանք ՇՈՒՇՈՒՄ տպագրված մի գրքոյկ. դա երևելի ռուս Գօգօլ հեղինակի «Տարաս Բուլբա» յայտնի գրուածքի հայերէն համառօտ փոխադրութիւնն է։ Գրքոյկը բաղկացած է 61 երեսից և արժէ 5 կօպէկ։ Տպագրված է Միրզաջան Մահտեսի Ցակոբեանցի տպարանում ներկայ 1891 թւին։ Փոխադրողի անունը յայտնված չէ գրքոյկի մէջ, բայց, պէտք է խոստովանվել որ լեզուն վատ չէ։

—

Թիֆլիսի նահանգապետ իշխան Շէրվաշիձէ, որպէս հաղորդում է «Тифл. Листокъ» լրագիրը, այս օրերս գնալու է Գօրի անձամբ քննելու Գօրու գաւառում վերջերս տեղի ունեցող աւազակութիւնների պատճառը։

—

Նոյն լրագիրը յուլիսի 9-ին Թիֆլիսում ստացված մասնաւոր հեռագրից տեղեկացել է, որ յուլիսի սկիզբներին Երուսաղէմից դէպի Եաֆֆա տանող ճանապարհի վրա բէդուինների մի աւազակախումբ յարձակվել է ուխտաւորների վրա և կողոպտել է նրանց։ Կողոպտման զոհ են գնացել և կովկասցիներ՝ մէկը Սումբաթով ազգանունով, որին աջ ուսից թեթև կերպով վիրաւորել են աւազակները և երևանցի Անանեան, որը աւազակներին դիմադրելու ժամանակ ծանր վիրաւորվել է։

—

Թիֆլիսի մի քանի կանանց մէջ, որպէս հաղորդում է «Кавказъ» լրագիրը, միտք է ծագել Պետերբուրգի կանանց բարձրագոյն կուրսերի նման մի դպրոց հիմնել Թիֆլիսում։ Այժմ կազմվում է այդ հիմնարկութեան կանոնադրութիւնը, որը խնդիրքի հետ միասին կը ներկայացվի կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուին։

—

«Бирж. Вѣд.» լրագիրը մի յօդուած է նուիրել Ռուսաստանի առևտրական յարաբերութիւններին Չինաստանի հետ։ Չինաց կառավարութեան պաշտօնական հաշիւներից երևում է, ասում է լրագիրը,—որ վերջին քառորդ դարում չինաց կայսրութեան արտաքին առևտուրը կրկնապատկվել է, բայց այդ առևտուրի մէջ Ռուսաստանը վեցերորդ տեղն է բռնում, այն ինչ գլխաւոր տեղերը բռնում են՝ Անգլիան, ապա նրա կօլօնիաները, Հնդկաստանը, Միացեալ-Նահանգները և այլ պետութիւնները։ Շատ սակաւ ապրանք ներմուծելով Չինաստան, մենք, ընդհակառակն, մեծ գումարներ ենք թողնում այնտեղ թէյի համար և մինչև անգամ թէյն էլ ստանում ենք անգլիական գրասենեակների միջոցով։ «Бирж. Вѣд.» լրագիրը, Մօսկվայի մի առևտրական ֆիրմայի գործակատարի նամակից մի կտոր է բերում, որից երևում է, որ բոլոր օտար ապրանքները Չինաստանում ռուսաց ապրանքներից էժան են ծախվում։ «Զարմանալի չէ, ասում է լրագիրը, որ անգլիացիք և մինչև անգամ գերմանացիք կարողանում են իրանց ապրանքները աւելի էժան ծախել, քան թէ մենք, ռուսներս, որ այնտեղից հարիւր միլիոնների թէյ ենք բերում և ամենամօտիկ առևտրական յարաբերութիւններ ունենք Չինաց կայսրութեան հետ»։

—

Ամսիս 11-ին Թիֆլիսի Դումայի դահլիճում կայացաւ հայ թատրոնասէրների ընդհանուր ժողովը պ. Ա. Արասխանեանցի նախագահութեամբ և մօտ 50 ժողովականների ներկայութեամբ։ Ժողովում յայտնվեց, որ ժամանակաւոր կօմիտէտը ստորագրութեամբ հաւաքել է 2564 րուբլի, որից 1600 րուբլին գտնվում է կօմիտէտի ձեռքում, իսկ մնացեալ դրամները ապառիկ են մնացել այնպիսի անձանց վրա, որ ցանկացած րոպէին կարելի է ստանալ նրանցից։ Ապա հարց յարուցվեց, թէ առաջիկայ թատրօնական սեզօնին թատրօնը ինչպէս պէտք է կառավարել. անտրեպրենիօրի ձեռքով թէ պէտք է թատրօնական կօմիտետ ընտրել։ Ժողովը միաձայն ընդունեց, որ աւելի յարմար է թատրօնական գործերը կառավարել ուղղակի կօմիտէտի ձեռքով, որը պէտք է 1) թատրօնի բոլոր գործերը կառավարէ, 2) պայմաններ կապէ թէ Պօլսի և թէ տեղական բոլոր դերասանների հետ, 3) Պօլիս ուղարկէ պ. Պետրոսեանին դերասաններ բերելու համար, 4) վարձէ թատրօնը և 5) ամսական ոչ պակաս քան չորս ներկայացումներ տայ։ Ներկայացումները պէտք է սկսվեն մինչև հոկտեմբերի 1-ը։ Կօմիտէտը պէտք է գործերը վարի մինչև սեզօնի վերջը և ապա հաշիւ տայ նուիրատուների ժողովին։ Գաղտնի քուէարկութեամբ կօմիտէտի անդամներ ընտրվեցան՝ իշխան Ամատունի, Յ. Յովհաննիսեան, Ա. Թարխանեան, Պ. Տէր-Նիկողոսեան, իշխանուհի Բէգթաբէգեան, Շիրվանզադէ և Կ. Հէջուբեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Ֆրանսիական լրագիրները հաւատացնում են, որ երեքպետեան դաշնակցութիւնը վերահաստատված է։ Նոր դաշնագիրը պատրաստ է, միայն մնում է վաւերացնել այդ դաշնագիրը։ Գերմանիայի և Իտալիայի մէջ կատարեալ համաձայնութիւն է կայացել։ Միայն Գերմանիայի և Աւստրիայի մէջ մի քանի տարաձայնութիւններ ծագեցան. Աւստրիան մերժում է Իտալիայի մի քանի պահանջներն ընդունելու, իսկ Իտալիան չէ համաձայնվում Աւստրիայի կողմից առաջարկած մի քանի պայմաններին ստորագրելու։ Աւստրիայի պահանջներից մէկն էլ այն է, որ Իտալիան ընդմիշտ հրաժարվի Աւստրիայի իտալական երկիրները իրան միացնելու մաքից։

Գերմանական գրեթէ բոլոր լրագիրներն ուրախութեամբ բարևում են երեքպետեան դաշնակցութեան վերահաստատման իրողութիւնը։ Նրանց կարծիքով այդ դաշնակցութիւնը կատարելապէս կապահովացնէ եւրօպական խաղաղութիւնը։

«Hamburger Nachrichten» լրագիրը նորերումս լուր էր հաղորդել, իբր թէ գերմանական կառավարութիւնը գլխաւորութիւն ունի խիստ ճնշում գործել գերմանական այն լրագիրների վրա, որոնք իշխան Բիսմարկի կուսակից են։ Պաշտօնական «Reichs-Anzeiger» լրագիրը յայտնում է, որ այդ լուրը ճշմարտութիւնից զուրկ է։

«Hamburger Nachrichten» լրագրի մի այլ յօդուածը խօսակցութիւններին առիթ է տուել Գերմանիայում։ Այդ յօդուածն ասում է, որ այն օրից, երբ Գերմանիան մօտեցել է Անգլիային,—Գերմանիայի և Ռուսաստանի փոխադարձ յարաբերութիւնները բաւական սառն են դարձել։ «Անտարակոյս անգլիական բարեկամութիւնը, ասում է լրագիրը, ռուսաց բարեկամութեան պակաս նշանակութիւն չունի, սակայն վճռա-

---

ձևը կոչվում է բենզինային։ Այն թուղթը, որի վրա ուզում են դուրս բերել ստորագրութիւնը, թրջում են քարածխային բենզինով, դնում են բնագրի վրա և այդպիսով դուրս են բերում ստորագրութիւնը, որի տառերի վրա յետոյ քսում են իսկական թանաք։

Բայց կեղծելու ժամանակ անհրաժեշտ չէ ունենալ իսկական ստորագրութիւնը,—լուսանկարչութիւնը միջոց է տալիս մէկի ձեռագրից դուրս [illegible]

[illegible] ջոցը) և որ բոլորովին աւելորդ է դարձնում տառերի վրա թանաք քսելը։ «Վերջին գիւտը այդ մասում Կոուլի գործիքն է՝ էլեկտրական—պանտօգրաֆ անունով, որ նախընթաց միջոցների շատ անյարմարութիւնները հեռացնում է։»

Ռուսաստանում լուսանկարչութիւնը սկսել է գործադրվել դատաստանական էկսպերտիզայի մէջ մօտ երկու տարի առաջ։ Պետերբուրգի նահանգական դատարանը արդէն ունի լուսանկարչա- [illegible]

[illegible] այն, որ ստորագրութիւնը ուրիշ թանաքով է գրած, պայմանագիրը—ուրիշ, որը, ի հարկէ, դատարանի համար ոչինչ նշանակութիւն չունի։ Դիմում են լուսանկարչութեան օգնութեան։ Յայտնվում է, որ ստորագրութեան Ռ տառի պոչը նոյն թանաքովն է գրված ինչ որ պայմանագիրը։ Ամեն բան պարզվում է։ Դուրս է գալիս, որ կեղծողը Խ-ին տուել է ստորագրելու մի մաքուր թերթ, որի վրա կպցրած է եղել պայմանագիրը։ [illegible]

[illegible] պէս գնահատվում այցելողի կամ ընթերցողի կողմից, երբ որ նրանք գիտեն, թէ ինչ կողմից և որքան ուշադրութեան արժանի են հանդէս դրված առարկաները։

Անցնենք ցուցահանդէսին։

Լուսանկարչական բաժանմունքը գտնվում է պատուաւոր պաւիլիօնից (A) դէպի աջ առաջին պաւիլիօնում (B)։

Այդ բաժանմունքում ամենահետաքրքրականն [illegible]

(Կը շարունակվի)

կան բոլէում Գերմանիան պէտք է խիմայ յար-մար ընտրութիւն անելու: «Kölnische Zeitung» լրագիրը յորդորում է կառավարութեանը, որքան հնար է, խուսափելու պաշտպան հանդիսանալու:

Նորերումս իշխան Բիսմարկ դիմեց իր յաջորդ, գեներալ Կապրիվիին, խնդրելով նրան յանձնել իրան մի քանի պաշտօնական դօկումէնտներ, որոնք անհրաժեշտ են իրան «իշխան Բիսմարկ, որպէս քաղաքագէտ» վերնագրով գրքի տեղեկութիւնները լրացնելու և լուսաբանելու համար: Սակայն այժմեան պետական կանցլերը մերժեց իշխան Բիսմարկի խնդիրքը, յայտնելով որ անյարմար է գտնում յանձնել մասնաւոր մարդուն պաշտօնական գաղտնի դօկումէնտները:

Պրուսիայում կարտօֆիլը սաստիկ թանգանալով, քանի մի տեղերում ժողովրդի մէջ խռովութիւններ տեղի ունեցան այդ կենսական մթերքի թանգանալու պատճառով. Պրուսիայի Պօզնան քաղաքից ոչ հեռու՝ գերմանացի կանանց ամբոխը յարձակվեց կարտօֆէլ ծախող վաճառականների վրա, ջարդեց խանութների ապակիները, ծեծեց խանութպաններին, և շուռ տուեց փողոցում կանգնած կարտօֆէլով բեռնված սայլերը: Ֆրանկֆուրտում (Օդէր գետի վրա), Օռնաբրիւկում և Կրօնէում աւելի էլ մեծ խռովութիւններ պատահեցան, այնպէս որ ոստիկանութիւնը ստիպվեց միջամտել՝ վաճառականներին կատաղած ամբոխի դէմ պաշտպանելու համար:

ՄԱՐԿԻԶ ՍՕԼՍԲՐԻ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ

Աթէնքի «Spectateur d'Orient» լրագրում կարդում ենք հետեւեալ յօդուածը:

«Փաստ է, որ մարկիզ Սօլսբրի շատ էլ սէր չունի դէպի Յունաստանը և նրա այժմեան կառավարութիւնը: Պատճառը պարզ է. մարկիզը, որի քաղաքականութիւնն է արեւելքում՝ արգելք լինել յունաց պետութեան աճելուն և նպաստել բօլգարական ազգի զարգացման, վերադրում է, ոչ ոք չը գիտէ թէ ինչ պատճառով, պ. Դէլլիանիին փառասիրական ցանկութիւնն՝ իր անունը կապված տեսնել Յունաստանի այն մասի ազատութեան գործին, որը դեռ ևս մնում է օսմանեան տիրապետութեան տակ: Արդ, Դէլլիանիի կաբինէտի կազմակերպվելու օրից, անգլիական առաջին մինիստրը միշտ երկիւղ է կրում, թէ փոքրիկ Յունաստանն էլ օգուտ կը քաղէ Օսմանեան պետութեան քայքայվելուց և կաշխատէ առանել Թիւրքաց բռնաւորութիւնից մի քանի հազար ր ա յ ա ն ե ր և այդպիսով մարկիզի ամբողջ ուշադրութիւնն այժմ կենտրօնացած է Արեւելքի այդ կէտի վրա, որը և դարձել է անգլիական բոլոր նաւատորմերի rendez-vous-ի մշտական տեղը: Սօլսբրիի կարծիքով ամենամեծ վնասը, որը կարող է հասնել Անգլիային՝ կը լինէր այն յոյների ազատութիւնը, որոնք դեռ ևս մնում են Օսմանեան լծի տակ. մարդ ակամայ այն կարծիքի է գալիս, որ անգլիական ազգի մեծութիւնն ու երջանկութիւնը կախված է յոյների տանջանքների շարունակվելուց: Միթէ հարկաւոր է, որ յոյները տանջվեն, որ նրանց գոյքը, նրանց կեանքը և նրանց բաղդը յաւիտեանս կախված լինեն Բ. Դրան անբարոյական պաշտօնեաների կամայականութիւնից, որպէս զի անգլիական ազգը վստահութեամբ նայէ իր փառաւոր ապագայի վրա: Միթէ Անգլիայի փառքը, նրա մեծութիւնն ու երջանկութիւնը դրված են այնքան խախուտ հիմքերի վրա, որ արեւելեան քրիստոնեաների ազատութիւնը վտանգ է սպառնում Մեծ-Բրիտանիային... Եւ սակայն մարկիզ Սօլսբրի այնպէս է վարվում, որ մեզ կարծել է տալիս որ իրաւ Մեծ-Բրիտանիայի ոյժը չէ հաշտվում Արեւելքի առաջադիմութեան և քաղաքակրթութեան գաղափարի հետ, մի խօսքով որ անգլիական ազգը ամենաանողորմ թշնամի է արեւելեան ազգերի ազատութեան, մի և նոյն ժամանակ երդվեալ խնամակալ է Թիւրքաց խաւարամտութեան և բռնաւորութեան: Ուրեմն կարելի է երեւակայել, որչափ ցաւալի տպաւորութիւն է գործում Եպիրոսի և Մակեդօնիայի յոյների վրա հետեւեալ տեսարանը. իր և աշխարհի ազատութիւնների նախանձախնդիր համարված ազգութիւնը հաւաքել է այս բոլէս օսմանեան պետութեան նաւահանգիստներում իր նաւերը, որպէս զի արգելք դնէ քրիստոնեայ ազգին ազատվելու աշխարհիս ամենաատելի բռնաւորութիւնից, որպէս զի ջնջէ այն բոլոր միջոցները, որոնք կարող էին վերջ դնել ազատութեանը ձգտող արեւելեան ազգի տանջանքներին:»

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 1 յուլիսի

Ահա մի երկու շաբաթ է, ինչ Թաւրիզը անհանգիստ դրութեան մէջ է գտնվում: Զօրքերը թնդանօթներով քաշվել են դէպի սահմանը ապստամբված քրդերի դէմ: Ահա գործի էութիւնը: Սօուղ-Բուլաղում սրանից մի քանի տարի առաջ մի գերմանահպատակ հրէայ ընդունում է հայլուսաւորչականութիւնը, պսակվելով մի հայ աղջկայ հետ: Գնելով մի քանի գիւղեր, նա հաստատ բնակութիւն է գցում այնտեղ: Իսկ ունենալ Պարսկաստանում գիւղ, այդ նշանակում է լինել այդտեղի դատաւորը, բէկը, հարկ պահանջել, որքան քէֆն է տալիս՝ խլել մէկի ձին, միւսի փափախը, երրորդի չուխան և այլն:

Գուցէ և գերմանահպատակ հրէայ բէկը լիովին գործ չէր դնում իր այդ իրաւունքները քրդաբնակ ազգաբնակութեան վրա, ինչպէս այդ անում էր օրինակ Ղարադաղի խաներից մէկը իր հպատակ խոնարհ ծառայ հայերի գլխին (սրա մասին մի ուրիշ անգամ), բայց լինելով հայ մկրտված հրէայ բէկ, նա չէր կարող գործ չածել հարստահարութեան աւելի մեղմ, հաստատ միջոց, այն է վաշխառութիւնը: Հրէայ բէկը մեռնում է: Այրին մարդու մահից յետոյ շարունակում է լինել երկրի դատաւոր և աւելի աջողութեամբ, քան իր ամուսինը սկսում է պարապել վաշխառութեամբ: Պատմում են, որ անցեալ տարի նա ցրվել է 1,200 թուման և ժողովել է 3,000 թուման: Քուրդը, չը գիտենալով որ կայ աշխարհումս մի որ և է միջոց վաշխառութեան դէմ կռուելու, բայց և այնպէս կամենալով վրէժխնդիր լինել, գործ է դնում մի միջոց, որը ոչինչ կապ չունի վաշխառութեան հետ, նա փախցնում է կին-դատաւորի աղջկան, փախցնում է, իբրև թէ իր տաճկահպատակ ցեղակիցների համար (այս քրդերը Ջալալիների ցեղից են): Անգլիական դեսպանը (գերմանացիք դեսպան չունեն այստեղ), ի հարկէ, միջամտում է և պահանջում է, որ աղջկան վերադարձնեն: Այստեղի կառավարութիւնը հեռագրով խստապէս հրամայում է, որ պահանջը կատարեն: Բայց քիւրդերը այս անգամ, իբրև հմուտ դիպլօմատներ, պատասխանում են, թէ այս հարցը զուտ կրօնական է, որովհետև աղջիկը իր յօժար կամքով է ընդունել իսլամը և ինքը չէ կամենում վերադառնալ: Ուստի դեսպանն այստեղ գործ չունի, այլ թող ուղարկի մի հոգեւորական (ի հարկէ մահմէտական), որը կը վճռի գործը: Պարսից կառավարութիւնը, անգլիական և տաճկական դեսպանները չեն բաւականանում այդ պատասխանով և նորից են պահանջում: Քիւրդերը ոչ մի կերպ չեն համաձայնվում: Գործը քանի գնում է սուր կերպարանք է ստանում: Արդէն այստեղից ուղարկված զօրքը պաշարել է Սօուղ-Բուլաղ: Սօուղ-Բուլաղի հայ ընտանիքները իրանց սովորութեան համեմատ, քաշվել են Թաւրիզ: Քիւրդերն ամեն կողմից պատրաստութիւններ են տեսնում: Այստեղ ձերբակալվել են քիւրդեր, որոնք բաւականաչափ փամփուշտներ էին գնել:

Պարսից զօրքը դժուար թէ կարողանայ վախեցնել քիւրդերին, որոնք համարեա բոլորը զինված են «բերդան» և «պիբօդի» հրացաններով (պարսից զինուորների հրացանները լցնովի են): Թնդանօթներն էլ վնաս չեն հասցնի, եթէ քիւրդերը քաշվեն լեռները: Ասում են, որ քիւրդերին կարող է զսպել էմիր-Նիզամը իր «գեարուս» անուանված զինուորներով:

Երկիւղ են կրում, որ քիւրդերը կարշաւեն դէպի Մարաղա, իսկ այնտեղից Թաւրիզ: Դժուար թէ գործը վերջանայ առանց ռուս կամ անգլիական միջամտութեան: Լսում ենք, որ արդէն երկու անգլիական նաւեր կանգնած են Պարսից ծոցում:

Զ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսից հեռագրում են Աթէնքի լրագիրներին յունիսի 26-ից, որ լուր կայ իբր թէ Եմէնի նահանգապետ, Իզմայիլ-փաշան, իրան շրջապատող բարձր աստիճանաւորներով՝ սպանված է արաբների ձեռքով և որ դրանից յետոյ ապստամբները Եմէնի անկախութիւնը յայտնեցին:

—Հռոմում կազմվել է մի մասնաժողով երեքպետեան դաշնակցութեան դէմ բողոքելու և նրա իրագործմանն ընդդիմադրելու համար: Ամեն կողմից համակրական ցոյցեր են անում վերոյիշեալ մասնաժողովին. համակրական անթիւ ուղերձներ են գալիս իտալական ազատամիտ ընկերակցութիւնների կողմից, մանաւանդ Լօմբարդիայից, Վենեցիայից և Սիցիլիայից:

—«Standard» լրագրին Բանկօկից հեռագրում են, յուլիսի 3-ից. «Ֆրանսիայի և Սիամի մէջ եղած յարաբերութիւնները լարված են: Սիամցիները անհանգիստ են եղած ֆրանսիացիների գործունէութեամբ արեւելեան սահմանի վրա: Հնդկաչինական լրագիրների ասելով, սիամցիները կամենում են փոխել իրանց յարաբերութիւնները Ֆրանսիայի հետ»:

—Վիէննայից հեռագրում են, որ աւստրիական կառավարութիւնը վճռել է զօրեղացնել իր նաւատորմը նոր նաւերով:

—Իտալական «Observatore Romano» լրագիրը երեքպետեան դաշնակցութեան քակտումն է նախագուշակում:

—Լօնդօնից հեռագրում են, թէ մարկիզ Սօլսբրի յայտնել է, որ նոր ընտրութիւնները կը կայանան 1893 թւին:

—Լուր է տարածվել, որ իշխան Բիսմարկի երկրորդ որդին, կոմս Վիլհէլմ Բիսմարկ, որը Հաննովէրի նահանգապետն է, մտադրութիւն ունի հրաժարական տալ և գնալ Վարցինեան կալուածքը, որը հայրը տուել է նրան:

—Պարիզից հեռագրում են, որ երեւելի Ֆերդինանդ Լըսէպս վտանգաւոր կերպով հիւանդացաւ:

—Ամերիկայից հեռագրում են, որ այս տարի հացահատիկների հունձը նոր աշխարհում շատ աջող է:

—Անգլիական հինգ չոգենաւից բաղկացած նաւատորմը հասել է Յունաստանի Կօրֆու նաւահանգիստը:

—«Times» լրագիրը լսել է, որ բարօն Հիրշ բանկիրի ծրագիրը պիտի իրագործվի. նա պիտի աջակցէ Ռուսաստանի հրէաներին գաղթելու դէպի Արգէնտինեան հանրապետութիւնը, դէպի Սիրիա և Փոքր-Ասիա:

—Կրետէ կղզում շարունակվում են անկարգութիւններ և սպանութիւններ. մի տեղ գտել են մի մահմետականի գլխատված դիակը, մի այլ տեղ մի մահմետական քրիստոնեային սպանեց թիւրք օֆիցերների ներկայութեամբ: Մահմետականների զայրոյթը հետզհետէ աւելանում է:

—Չինաստանի Շանխայ քաղաքից գրում են եւրօպական լրագիրներին, որ չինացիների զայրոյթը քրիստոնեաների դէմ շարունակվում է: Չինաստանի զանազան տեղերում տեղական ազգաբնակութիւնը յարձակումներ է գործում քրիստոնեաների դէմ:

—«Times» լրագրին Բուխարէստից հեռագրում են յուլիսի 14-ից. «Ռումինական կառավարութիւնը հրամայեց զինուորներ դնել ռուսաց սահմանի երկայնութեամբ, որպէս զի հարկաւոր եղած ժամանակ զէնքի ոյժով դիմադրեն հրէաների գաղթականութեան հոսանքին:»

—Բաւական խօսակցութիւնների առարկայ է դարձել «Daily News» լրագրի յօդուածը, որը նուիրված է գերմանական կայսրի Անգլիայից հեռանալուն: Յօդուածի մէջ ցանկութիւն է յայտնվում, որ ամենքին ցանկալի ընդհանուր խաղաղութեան համար Վիլհէլմ կայսրին հնարաւորութիւն տրվի այցելել Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահին: Այժմեան կայսրի հօր կարճատև թագաւորութեան ժամանակ լուրեր էին պտտում, որ Գերմանիան ցանկանում է Լօտարինգիան վերադարձնել Ֆրանսիային: Լօտարինգիան, հակառակ էլզասի, նոյնն է մնացել, ինչ որ էր քսան տարի առաջ: Եթէ կայսրն այդ արդար քայլն անէր, նա ամբողջ աշխարհի համակրութիւնը կը գրաւէր:

—Թիւրքաց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը շրջաբերականով հաղորդեց Կ. Պօլսի բոլոր հայոց դպրոցների տեսուչներին, որ սրանից յետոյ նրանք, դպրոցական հանդէսների ժամանակ արտասանվող ճառերը պէտք է նախապէս ներկայացնեն մինիստրութեանը: Դրա մասին պաշտօնապէս հաղորդված է պատրիարքին:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սպանիական ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեամբ, Սպանիայում արգելվեց Էմիլ Զօլայի, Մէզրուի, Մէտէնիէի և ֆրանսիական մի քանի այլ երկրորդական հեղինակների վէպերի վաճառումը:

*
* *

«Tourist» լրագիրը հաշւել է, որ պարահանդէսի ժամանակ մի տիկին, եթէ նա պարում է բոլոր այժմեան ընդունված պարերը, անցնում է 30 կիլօմէտր տարածութիւն ոտների ծայրերի վրա և կօրսէտի մէջ ճնշված: Բայց եթէ այդ մի և նոյն տիկնօջը առաջարկէինք ամենայարմար շորով և ամենալաւ ճանապարհով 14 ժամվայ ընթացքում նոյն տարածութիւնն անցնել, նա երեւի այդ առաջարկութիւնը անիրագործելի կը համարէր:

*
* *

Անգլիական «Journal of the Society of arts», իր մայիսի տետրակում տպագրել է կապիտան Տէլֆէրի (Telfer) ընդարձակ և վերին աստիճանի հետաքրքիր դասախօսութիւնը, որը կրում է հետեւեալ վերնագիրը. «Armenia and its people» (Հայաստանը և իր ժողովուրդը):

*
* *

Ինչպէս յայտնի է, մահվան դատապարտված յանցաւորներին մինչև այժմ կամ գլխատում էին, կամ կախ էին անում: Այժմ Ամերիկայում, ինչպէս հեռագրում են Նիւ-Եօրկից, սկսել են մահվան դատապարտված յանցաւորների կեանքին վերջ դնել է լ է կ տ ր ա կ ա ն ո ւ թ ե ա մ բ: Ասում են, որ էլէկտրական հոսանքը դատապարտվածին դիպչելուն պէս, —նա յանկարծակի մեռնում է, առանց որ և է տանջանք կամ ցաւ զգալու:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 յուլիսի: Պետերբուրգի դուման վճռեց. ֆրանսիական նաւատորմի ընդունելութեան համար տալ մօտ 15,000 րուբլի. դումայում յուլիսի 17-ին ճաշ կը լինի. իւրաքանչիւր նաւին կը մատուցվի մի մի արծաթեայ թաս «բարի յիշատակ» խորագրով: Պետերհօֆում յուլիսի 22-ին կը մատուցվեն, ծովափեից սկսած մինչև նաւաստիին, հարիւրական պապիրօսներ Պետերբուրգի տեսարանները կրող գեղեցիկ արկղիկներով:—Դուման վճռեց. քաղաքային վարչութեանը մօտ 300,000 ր. կրէդիտ տալ հացի պաշարների համար, հացը էժանացրած գներով ծախելու համար:

ՏԱՄԲՕՎ, 10 յուլիսի: Հրամայված է դրամի, պաշարների և առարկաների նուիրատուութիւններ ժողովելու համար, որոնք անհրաժեշտ են գիւղացուն, նահանգապետի ամուսնու՝ բարօնէսսա Ռօկասօվսկայի նախագահութեամբ կօմիտետ կազմել՝ Տամբօվի նահանգի չքաւոր ազգաբնակութեան օգնելու համար: Գաւառներում բաժանմունքները բացված են ազնուականութեան առաջնորդների և զէմստվօների գլխաւորների մօտ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 յուլիսի: Թագաժառանգ Ցէսարեվիչ ողջ և առողջ յուլիսի 10-ին Տօբօլսկ ժամանեց:—Եապօնական դեսպանութիւնը հաղորդեց մեր արտաքին գործերի մինիստրութեանը Թագաժառանգ Ցէսարեվիչի կեանքի դէմ յանցաւոր փորձ անելու գործի դատաստանական քննութեան պատճէնը և յանցաւորի վրա կատարված դատավճիռը: Մշակները, որոնք վայր գցեցին յանցաւորին, ոսկէ մեդալներ ստացան և 1,500 ր. տարեկան թոշակ. նոյն չափով վարձատրեց նրանց և եապօնական միկադօն:—«Journalde St. Petersbourg» լրագիրը ջերմ խօսքերով է դիմաւորում այսօր սպասվող Ֆրանսիական նաւատորմին:

ՎՕԼՍԿ, 11 յուլիսի: Քաղաքային դուման վճռեց 2000 պարկ հաճար առնել և ծախել առանց շահի, թէ ալիւրի և թէ թխած հացի ձեւով, գների բարձրանալուն դիմադրելու համար:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 11 յուլիսի: Երէկ սերբիական Ալէքսանդր թագաւորը ճանապարհ ընկաւ դէպի Ռուսաստան:

ԲՐԷՍԼԱՎԼ, 11 յուլիսի: Շատ տեղեր Սիլէզիայում հեղեղից քարուքանդ են եղել: Նէյսայի հովիտը լիճ է դարձել. մի քանի գիւղեր բոլորովին անհետացան ջրի տակ. բնակիչները ցիրուցան եղան: Վիսլայի ջրերը Օսվէնցիմի և Նօվօ-Բէրունի մէջ երեք ֆուտի չափ մտեցան երկաթուղիական կամուրջին: Պօչկօվի մօտ երկաթուղային հողաբլուրը ցիրուցան է եղել մեծ տարածութեան վրա, հեղեղը նոյնպէս մեծ աւերմունք է գործել Լիգնիցկի և Բրէսլավլի շրջաններում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 12 յուլիսի: Կարնօ նախագահը իմանալով, որ «Notre Dame de Paris» տաճարի խորանում, Կրիմի պատերազմից յետոյ, պահված են երկու խաչվառներ Եվպատօրիա քաղաքի եկեղեցուց, վճռեց վերադարձնել մեզ այդ սրբութիւնը, որին Պարիզի արքեպիսկոպոսը իր կատարեալ համաձայնութիւնը տուեց:

ԿՕԶԼՕՎ, 12 յուլիսի: Մասնաւոր անձինք բացել են երկու շտեմարաններ՝ քաղաքի աղքատ բնակիչների վրա թխած հացի ֆունտը $1^1/_2$ կօպէկով ծախելու համար:

ՓԱՐԻԶ, 12 յուլիսի: Բժշկական ակադեմիան ստանձնում համար երեկ մեծ աշխատութեամբ պաշտպանեց դիփթերիայի ատիկին Պօրօվսկայայ:

ԿՐՕՆՇՏԱՏ, 12 յուլիսի: Վաղ առաւօտից Կրօնշտատը հանդիսաւոր տեսք ընդունեց. բոլոր արքունական և մասնաւոր շէնքերը զարդարուած էին դրօշակներով. մանաւանդ ֆրանսիական և ռուսաց դրօշակներով գեղեցիկ կերպով զարդարուած էր Պետրօվսկայա հաւաքակայանը: Մօտ 10 ժամին մէջը միւսի հանից սկսեցին երեւալ շոգենաւերը հասարակութեամբ՝ Պետերբուրգից, Կրօնշտատից, Պետերհօֆից և Օրանիէնբաումից: Պարզ և տաք եղանակը կատարելապէս նպաստում էր հանդէսին: Հասարակութեամբ լցուած, դրօշակներով և կանաչով զարդարուած բոլոր շոգենաւերը գնացին դէպի ծովը: Ժամը 11-ին հօրիզօնի վրայ երեւացին ֆրանսիական նաւատորմի նաւերը. շոգենաւերի մէջ ամբողջ նաւատորմ արագութեամբ գնաց հիւրերին ընդառաջ: Հանդիպումն ուրախալի էր. «Ուրա»-ի և «Vive la France»-ի ողջունում աղաղակները միախառնւում մի ընդհանուր խուլ ձայն էր լսւում. ամեն կողմից մարտակոչների ձայն էր լսւում: Ֆրանսիական ծովակալները, ինչպէս երեւում էր, զգացուած էին այդ սրտանց ընդունելութիւնից:

ԿՐՕՆՇՏԱՏ, 12 յուլիսի: Հէնց որ նաւերը խարիսխ ձգեցին, «Marengo» և ուրիշ նաւերի վրա նրանց օֆիցերները շնորհաւորելու գնացին հրամանատարի կողմից: Ժամի 4-ին ծովակալ Ժերվէ այցելութիւն արաւ փոխ-ծովակալ Կազնակովին: Ապա ծովակալ Ժերվէ հասաւ Կրօնշտատ Պետրօվսկայա հաւաքակայանը, ուր հազարաւոր ամբոխը դիմաւորեց նրան «ուրայի» աղաղակներով, այդ միջոցին երաժշտութիւնը նուագում էր մարսելիէզ. աղջիկները մատուցին ծաղիկների փունջ և ծաղիկներ էին թափում հիւրի ոտների առջև: Վեց ժամին ծովակալ Ժերվէ և գլխաւոր հրամանատարը Պետերբուրգ գնացին ճաշի ֆրանսիական դեսպանի մօտ:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԱԼՄԱՍՏ, ՄԱՀՏԵՍԻ ՊՕՂՈՍ, ԹԱԴԷՈՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՆԵՐԸ, ՋԱՎԱՀԻՐ և ՆԵՐՍԷՍ ԹԱՅԻՐԵԱՆՆԵՐԸ սրտի ցաւօք յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին, որ առաջինի որդի, երկրորդի եղբօր որդի, երրորդի եղբօր և չորրորդի վերջինի աներ որդի՝ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ թաղման հանդէսը լինելու է շաբաթ օր, յուլիսի 13-ին: Պատարագը կը լինի Կուկիայի Թանդրեւեան եկեղեցում, իսկ թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 1—1

Լոյս տեսաւ և ապահոված բանկերօղով ուղարկվեցաւ բոլոր բաժանորդներին

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆԻ

Առաջին հատորի ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՏՐԱԿԸ: Բովանդակութիւն: Անդ.—Յառաջաբան.—Մեկ-րօբներ.—Դէզինֆեկցիական միջոցներ և նրանց գործածութեան եղանակը.—Արտաքին վարակիչ կարգադաններ: 1) Ք ո ւ թ է շ (Скарлатина). 2) Կ ա ր մ ր ո ւ կ. (Корь). 3) Կ ե ղ ծ կ ա ր մ ր ո ւ կ (Краснуха). 4) Ծ ա ղ ի կ (Оспа). 5) Ծաղկի պատուաստումը (оспопрививаніе). 6) Ջրծաղիկ (вѣтряная оспа). 7) Քոսնեւ, կարմրուկ ու ծաղիկ հիւանդութիւնների գլխաւոր որոշիչ յատկութիւնները. 8) Կ ա ր մ ի ր ք ա մ ի (рожа). 9) Բ ծ ա ւ ո ր տ ի ֆ (сыпной тифъ).

Առաջին տետրակի գինն է 70 կոպ. անհնայն տեղ: Մի օրինակ պահանջողները փողի փոխարէն կ՚արող են ուղարկել երեսուն և հինգ հատ երկու կոպէկանոց մարկա:

«Հանրամատչելի բժշկարանը» կը հրատարակվի երկու հատորով, իւրաքանչիւր հատորը բաղկացած կը լինի 22—23 տպագրական թերթից (44 տող իւրաքանչիւր երեսում $6^1/_2$ կվադրատ տողերի երկայնութիւնը № 10 տառերով):

Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է. 45 թերթից 720 երեսից բաղկացած երկու հատորի գինը ՏՐԷՔ րուբլի է: Մեր բաժանորդները հրատարակութիւնը կը ստանան մաս-մաս 5—8 թերթ. իւրաքանչիւր տետրակում: Առանձին տետրակները կը վաճառվեն թերթը 10—15 կոպ. հաշւելով: Բաղկում բաժանորդ գրվել ցանկացողները կարող են դիմել ս. Ն. Թ ա ռ ա յ ե ա ն ց ի կապական գրավաճառանոցում:

Մեր հասցէն. Въ гор. Тифлисъ, Доктору Медицины Григорію Никитичу Теръ-Григорьянцъ, Саперная улица, № 7.

Բժշկապետ Գրիգոր Տէր-Գրիգորեանց (Թիֆլիսեցի)

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ ՍԿՍԵԼ Է ԻՒՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ՅՈՒՆԻՍԻ 2-ին, 1889 թւին:

Ընկերութեան գործողութիւնը կարող է մտածել, երկար, կատարելական վերաբերութիւն:

«ՈՒՐԲԷՆ» ընկերութիւնը կառաքել է 1890 թւին թէ Ֆրանսիայում և թէ Եւրոպայի ուրիշ պետութիւններում մէջ ապահովագրութիւններ

50,000,000 ֆրանկ գումարի.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ Նեւսկիյ պրոսպեկտ № 13

ՈՒՐԲԷՆ (L'URBAINE)

ՈՒՐԲԷՆ ընկերութիւնը չէ վերցնում ապահովագրուածներից ընծայել ՊՐԵՄԻԱՆԵՐ ապահովագրուածի ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԴԷՊՔՈՒՄ, և պոլիսը ՊՈԼԻՍԸ շարունակվում է պահպանել իր կատարեալ ուժն ու իրաւունքը:

Բաժանմունքներ պետութեան գլխաւոր քաղաքներում:

Գլխաւոր գրասենեակը Անդրկովկասի համար ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ է. Գօլով. և ընկ. Դրամատան փողոց, տուն Եղիս. Զավյալովի (նախկին Շարուբովի) „Սէկերինե Նոմերա" հիւրանոցի կողքին:

Նոյն տեղ տրվում են և ձրիաբար ուղարկվում են ընկերութեան կանոնները և բրօշիւրներ:

20—20 (շ.)

ԱՍԽԱԲԱԴԻ միջասեան հայոց երկսեռ ծխական-եկեղեցական դպրոցի համար (որը բացվելու է երկու բաժանմունքներով), հարկաւոր են ՈՒՍՈՒՑԻՉ և ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ, որոնք եթէ լինեին այր և կին՝ աւելի յարմար կը լինէր:

Ցանկացողները կարող են դիմել և առաջարկել իրանց պայմանները շուտափոյթ՝ ԱՍԽԱԲԱԴ, նոյն դպրոցի հոգաբարձու ՆԻԿՕԼԱՅ ՏԷՐ-ՄԿՐՏՉԵԱՆՑԻՆ: 1—3

Чистый Какао Блоокеръ

ԿԱԿԱՕ

Թարմ նստում է միայն 4 կոպ. Բուժական պատրաստութիւն.

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՍՆՆԴԱՐԱՐ ՓՈՇԻ.

Առաջարկւում է առողջացողների և երեխաների համար.

Питательный Напитокъ.

Միակ պահեստ կովկասում՝ Բարձրագոյն հաստատուած դեղագործական ապրանքների կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում և Բաքւում. 28—50 (շ.)

ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ամէն հասցէով տարածութեան վրայ.

ՏԵԼԵՖՈՆՆԵՐԻ ՍԱՐՔԵԼԸ. Էլէկտրական նշաններ.

ԶԱՆԳԱԿՆԵՐ. ԳԱԼՎԱՆՕՊԼԱՍՏԻԿԱ. Էլէկտրօլիզ.

Ակումուլատորներ, էլէմենտներ.

ՇԱՆԹԱՐԳԵԼՆԵՐ.

Ղօտիներ, ռեզիններ, ծրագիրներ և այլն.

ԷԼԵԿՏՐՕՆ

ԳԼԵԲՈՎ եղբայրների

ՌՈՍՏՈՎ (Դոնի վրա)

Մեծ Սադովայա փողոց, 24

РОСТОВЪ (на Дону) БР. ГЛѢБОВЫ Большая Садовая, 24.

ԴԱԶԱՅԻՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ Օտտօ սիստեմայի, որոնք կրակը բացում են ուղղակի ու օծում.

Գազի համար — ածուխից,
— — — նաւթից,
— — — անտրացիտից,
— — — կերօսինից.

$1/_2$-ից մինչև 120 ձիու ույժի.

Շոգեմեքենաներ մեծ արագութեան.

34—100 (կ. շ.)

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ ТОВАРИЩЕСТВО МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и насосъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клейтонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н|Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

72—100 (կ. շ.)

ՔՈՅՐ և ԵՂԲԱՅՐ, ժա. և գ. կարգի ուսուցիչներ, կամենում են միասին պաշտօն ստանալ մի դպրոցում: Դիմումներով դիմել Эривань, Эмину Теръ-Григорянцу. 1—3

ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅԻ հայոց երկսեռական-ծխական միջասեան ուսումնարանին հարկաւոր է մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ Գ. կամ Ե. կարգի, որը կը ստանայ կոչարով ռոճիկ, սենեակ, ծառայ և լուսաւորութիւն:

Ցանկացողները թող դիմեն հետևեալ հասցէով. Ակադ-ուսուցչի Քարվանսարայ գիւղի ուսումնարանի Մէկրոպ քահանայ ԵՊԻԼԵԱՆՑ: 1—2

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 12 Іюля 1891 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.